

II JORNADES D'ARQUEOLOGIA I PALENTOLOGIA DE PONENT

DESCOBRINT EL POU DE GEL DE BALAGUER

Carme Alòs Trepap i Eva Solanes Potrony
Museu de la Noguera

L'any 2020 es va iniciar la recerca del pou de gel de Balaguer. Fins aquell moment es desconeixia l'existència del pou i, des del primer moment, la recerca que es va plantejar per descobrir-lo va necessitar utilitzar totes les fonts a l'abast, en un projecte que va anar més enllà de la intervenció arqueològica i que va implicar bona part dels tècnics municipals i de la ciutadania de Balaguer.

2020. INICI DE LA RECERCA

Un fòssil en la toponímia urbana

La recerca del Pou de gel es planteja a partir de la conservació d'un fòssil en la toponímia urbana de Balaguer: el Portal del Gel, nom atribuït a un dels portals de la muralla gòtica. Malgrat això, en el moment de plantejar la intervenció arqueològica, es desconeix tant la seva existència com la seva ubicació.

LA RECERCA ORAL: PRIMERS INDICIS

Diferents fonts orals aporten referències sobre el pou i testimonien que als anys 40 i 50 s'hi podia entrar, malgrat els records són confusos.

Les fonts situen una entrada a ca la Ferrassona que, per cota, correspondria a la part del fons de l'olla del pou. Aquest accés és impossible de localitzar perquè va ser enrunada als anys 50-60.

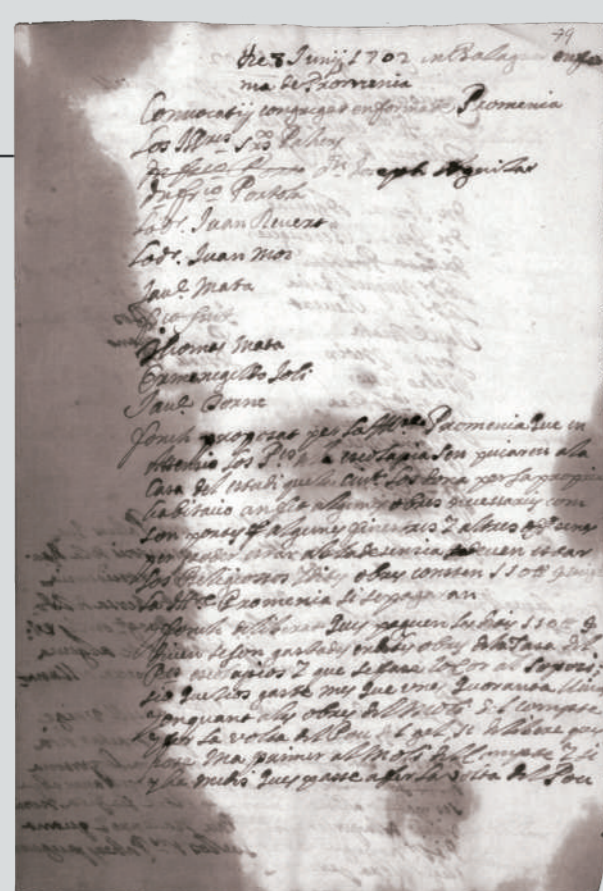
Els passadissos d'accés, per tant, creuen la muralla medieval del segle XIV i l'olla del pou es situa extramurs. Justament es tracta d'una zona obaga que facilitaria la conservació del gel.

LA REVISIÓ DE LA RECERCA: TENIM EL PASSADÍS?

Als anys 90, en el moment de restauració de la muralla i de la construcció d'una passarel·la que permet accedir al pas de ronda, es realitza un sondeig arqueològic i s'identifica un túnel, que s'interpreta com un refugi de la Guerra Civil Espanyola.

Sobre la possibilitat que aquest refugi sigui en realitat un dels passadissos d'accés al pou.

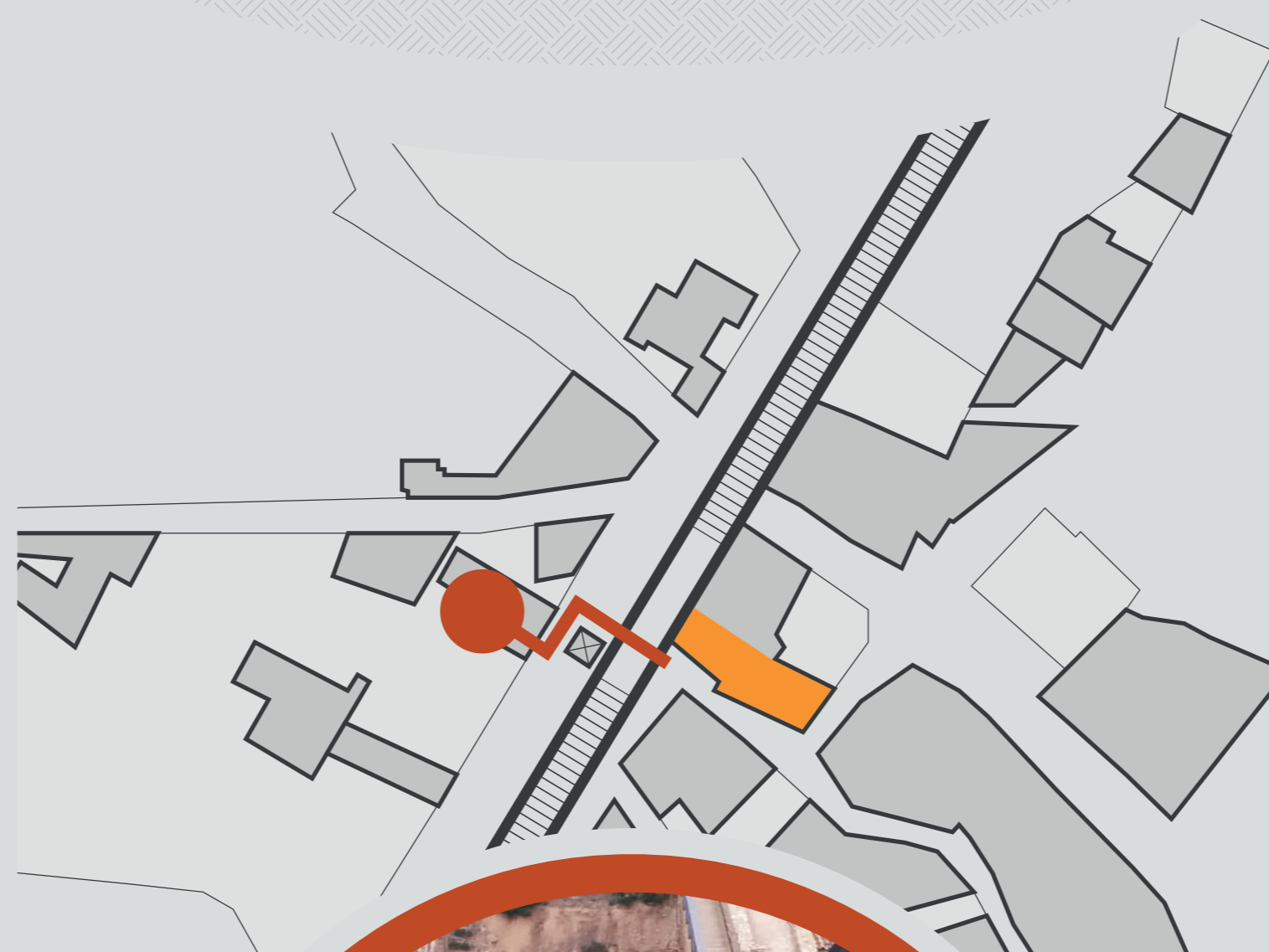
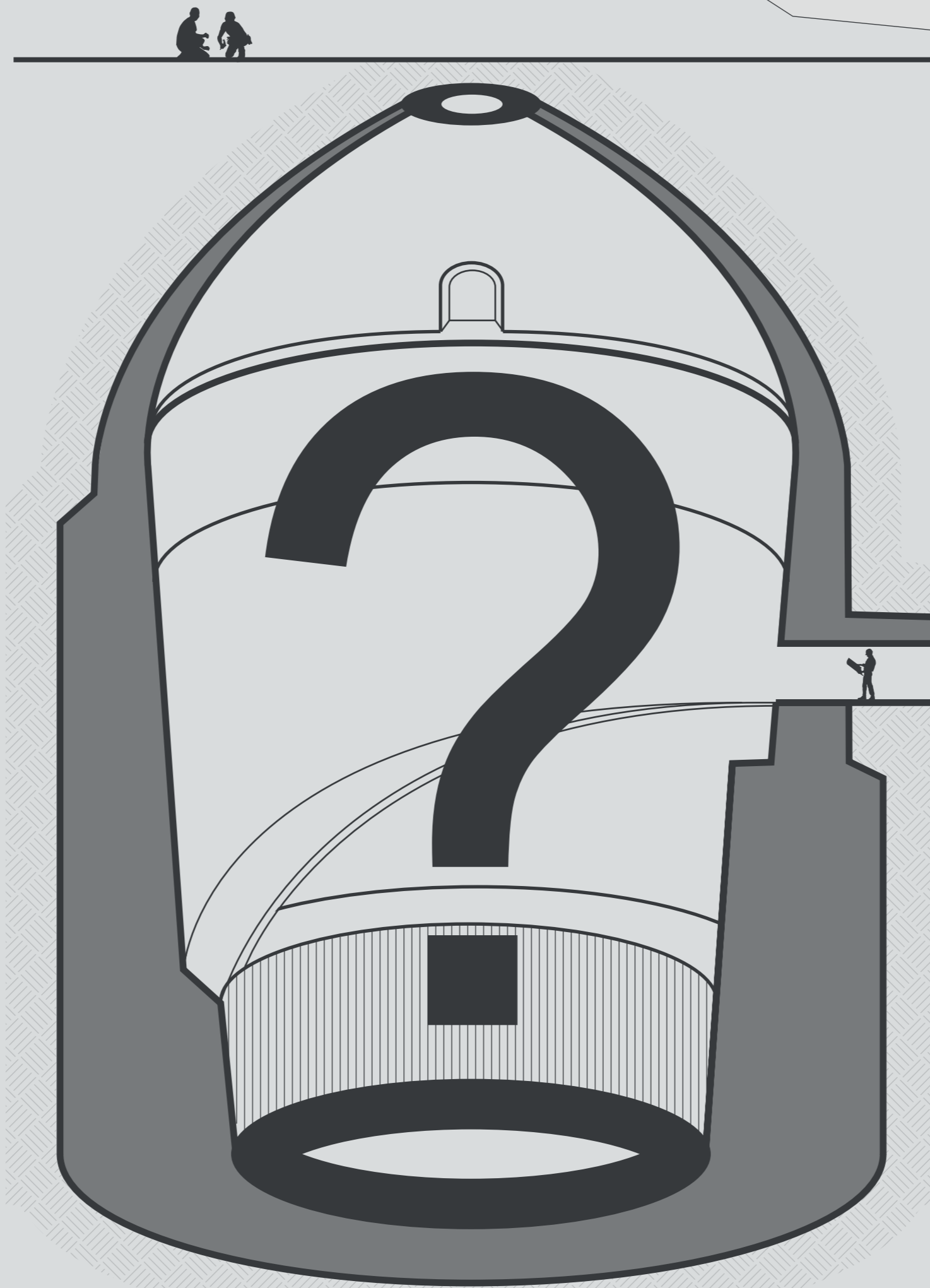
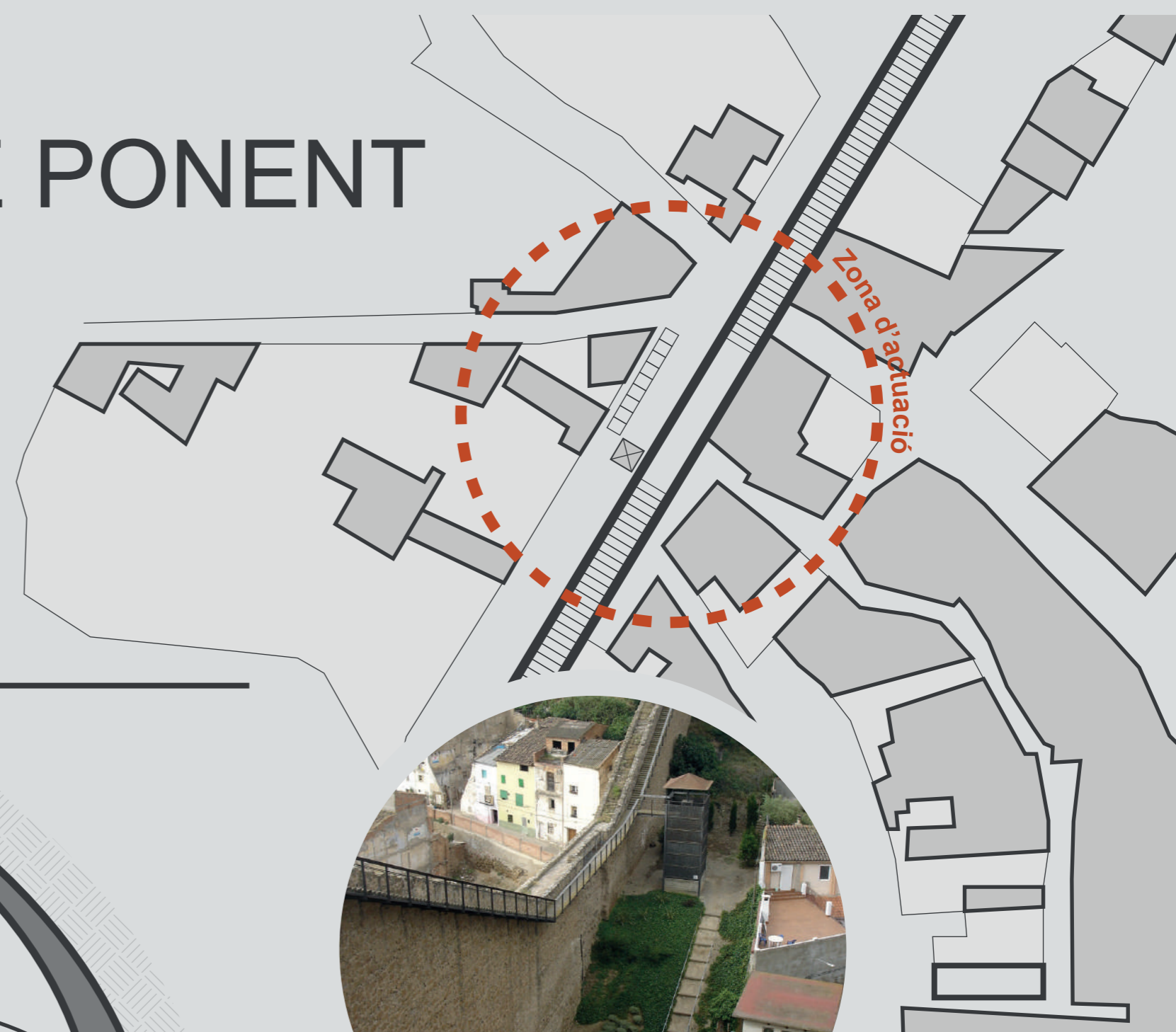
NOU OBJECTIU: LA RECERCA DOCUMENTAL EXHAUSTIVA

La incipient recerca documental aporta dates clau sobre el pou de gel de Balaguer:

- 1612. Primer esment documental d'arrendament de gel a Balaguer
- 1720. Construcció de la volta del pou de gel
- 1724. Primer arrendament conegut del pou de gel

Per tant, què passa entre 1612 i 1720? Existeix un pou de gel anterior com passa a Tàrrrega?

Axíu Municipal de la Noguera. Fons Ajuntament de Balaguer (Llibre d'Actes)

2021. ES PLANTEJA UNA PRIMERA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA EXTRAMURS PER TAL DE LOCALITZAR EL PASSADÍS.

Es posen al descobert el passadís d'accés a l'olla del pou i l'entrada, oberta al parament de la muralla del segle XIV, que desconeixem quan havia estat tapiada.

L'accés al pou es realitzava des de l'interior de la ciutat, a través d'un accés obert a la muralla. L'olla es trobava extramurs.

2022. INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA EXTRAMURS. OBJECTIU: LOCALITZACIÓ DE L'OLLA DEL POU

El passadís apareix seccionat i expoliat i no hi ha evidències de cap estructura que pugui identificar-se amb l'olla del pou, malgrat l'abast de terres excavades.

Es documenta, però, la negativa d'una possible estructura que es ressegueix en forma de "4" i que es perfila sota el pati d'una de les cases del carrer Botera. S'evidencia que el pou de gel va ser expoliat / destruït (?) en algun moment que no podem precisar. Es fa estrany que malgrat la magnitud de la destrucció no es conservi en la memòria popular recent.

HIPÒTESI DE TREBALL:

En la toponímia urbana de Balaguer, s'ha fossilitzat un altre nom que pot tenir-hi relació: la Plaça del Pou.

Caldrà verificar l'existència o no d'aquest pou més antic a l'interior de la ciutat.